

GERONTOLOŠKO IZRAZJE

VALIDACIJA

angleško: *validation therapy*

nemško: *die Validation (Pflege)*

Validacija je metoda za komuniciranje s človekom, ki zaradi demence ali druge bolezni možganov ni zmožen za običajno vzpostavljanje medčloveškega stika in komuniciranje; izraz uporabljajo kot strokovni pojem tudi nekatere druge stroke za druge pomene, npr. statistika.

Metoda validacije izhaja iz spoznanja, da sta besedno komuniciranje in celotno vedenje izraz človekovega doživljanja. Za navidez nesmiselnim govorom ali obnašanjem je torej v človekovi zavesti neko dogajanje, ki ima zanj vrednost – zanj edino to *velja* (lat. *valere* = veljati). Spominska ali zaznavna povezava v možganih, ki je osnova bolnikovih besed in obnašanja, ni ustrezna stvarnim okoliščinam, zato je njegovo govorjenje in vedenje za druge nelogično, doživljajo ga kot zmedeno, »zmešano«. V tem trenutku ne more stopiti v običajni stik z drugim in z njim komunicirati, drugi pa se lahko *uči dati vrednost ali veljavo* njegovemu neznanemu doživljanju, govorjenju in vedenju. Validacija je torej zavestno prizadevanje, da pri komuniciranju brezpogojno spoštujemo doživljanje drugega, skušamo iz njegovih besed ali vedenja dojeti njegovo doživljanje ter se nanj ustrezno odzivati s svojim vedenjem in govorjenjem. Za učenje validacije je torej odločilno razvijanje sposobnosti za vživljanje (empatija).

Zahtevno in obenem dragoceno komuniciranje z očetom, ki je bolehal za demenco, je zelo lepo izrazil avstrijski pisatelj Arno Geiger v knjigi *Stari kralj v izgnanstvu*: »Ker moj oče ne more več prečkati mostu v moj svet, se moram jaz podajati k njemu. In tam čez, v mejah

njegovega duševnega stanja, onstran naše družbe, temelječe na stvarnosti in smotrnosti, je še vedno spoštovanja vreden človek, in čeprav po splošnih merilih ni vedno razumen, je kljub temu na svoj način briljanten.« Temu je dodal še drugi del tega odločilnega spoznanja: »Za očeta alzheimerjeva bolezen gotovo ni nikakršna pridobitev, toda njegove otroke in vnuke je obogatila s prenekaterim naukom. Konec koncev je naloga staršev tudi ta, da svoje otroke česa naučijo.«

Metodo validacije za komuniciranje z dementno bolnim človekom je v 60-ih letih 20. st. razvila ameriška socialna delavka Naomi Feil. V sodobnih oskrbovalnih ustanovah se praviloma vsi zaposleni usposabljaajo za njeno uporabo, prav tako se je učijo družinski oskrbovalci, ki imajo družinskega člana s to boleznijo.

Uporabna je v vseh fazah razvoja demence. V začetnem obdobju izboljša komuniciranje z bolnikom, preprečuje nesporazume, ki so pri tej bolezni tako značilni in boleči, ter krepi njegove preostale kognitivne sposobnosti. V srednjem obdobju bolezni (to sta po Naomi Feil 2. in 3. faza) pomaga ohranjati čim boljši stik bolnika s samim sabo in z okolico, v zadnji fazi bolezni pa bolnika zlasti pomirja in mu pomaga k dobremu počutju. Za srednje obdobje bolezni je razvita tudi *skupinska validacija*. Z njeno pomočjo vodena skupina bolnikov krepi preostalo orientacijo in stik z realnostjo. Validacija, zlasti skupinska se povezuje z *metodo orientacije v realnost*, ki sta jo v istem času razvila ameriška psihiatra Folsom in Taubee za veterane korejske vojne, in z *metodami treninga spomina*.

Ko skušamo pri validiranem komuniciranju bolnika čim bolje razumeti in se z njim

spoštljivo pogovarjati, primerno njegovi ohranjeni zmožnosti in za oba ustrezno, pridejo v poštev samo vprašanja na »k«: kdo, kje, kdaj, kaj in kako, nikakor pa ne vprašanje zakaj; pri demenci namreč kognitivne zmožnosti ne omogočajo vzročno-posledičnega povezovanja. Čim bolj bolezen napreduje, tem bolj se komuniciranje omejuje na čutila, zlasti na tip in vonj ter na dolgoročni spomin, ki ohranja spomine iz oddaljene preteklosti. Uspešni so *telesna komunikacija* z mimiko, višino in barvo glasu, *ponavljanje besed* in *zrcaljenje dejanj*, v kasnejšem razvoju boleznimi nežni *dotiki*, pomirjujoče delujejo tudi vonjave. V negovalni oazi uporabljajo pri oskrbi teh bolnikov tudi *aromaterapijo*, nežno *glasbo* in *bazalno stimulacijo*. Za učinkovito uporabo validacije in drugih navedenih metod v ustanovah za dolgotrajno oskrbo in nego je treba poznati osebno zgodovino človeka. To omogoča *metoda življenjske zgodbe*, ki jo napišejo pred sprejemom v ustanovo, nato pa stalno dopolnjujejo. Vse te metode kakovostno uporablja tudi vse več slovenskih domov za stare ljudi, izobraževalno podjetje Firis pa usposablja kader.

Metoda validacije je dala pomembno antropološko spoznanje o sožitju. Njena usmeritev v zavestno učenje sočutnega vstopanja v doživljajsko-vedenjski svet drugega je pri demenci pogoj za stik in komuniciranje z bolnikom, za vse drugo vsakdanje komuniciranje med ljudmi v družini, službi in družbi pa najboljši možni način.

J. Ramovš

BAZALNA STIMULACIJA

angleško: *Basal stimulation*

nemško: *basale Stimulation*

Bazalna stimulacija je pedagoška, terapevtska in negovalna metoda, ki pomaga bolniku, ki se zaradi hude boleznimi ali poškodbe odtuja od svojega telesa, ohranjati telesno, duševno in eksistencialno identiteto ter stik z okolico s pomočjo čutnih dražljajev, ki odgovarjajo njegovemu trenutnemu stanju. V širšem pomenu besede lahko rečemo, da je to nebesedna komunikacija, ki deluje v primerih, ko besedna komunikacija odpove ali jo telesni stik bistveno dopolni. Zelo uporabna je pri bolnikih s težkimi poškodbami in pri večstransko prizadetih. V oskrbi jo uporabljajo pri bolnikih z demenco. Učinkovita je tudi v zadnjih obdobjih razvoja te boleznimi, ker deluje s pomočjo telesne zaznave preko kože (somatska, vestibularna, vibratorna, avditivno-oralna in taktilno-haptična); to bazično zaznavanje je deloma razvito že pri zarodku in se pri demenci ohranja najdlje. Metoda bazalne stimulacije pomaga, da negovalni dotiki za bolnika ni ogrožajoč, ampak je prijetno navezovanje človeškega stika in krepitev socialne orientacije. Z njo nemirnega bolnika lahko pomirimo, pasivnega pa vzpodbudimo.

Bazalna stimulacija izhaja iz spoznanja, da aktivnost mišic poleg njihove krepitev in izboljšanja prekrvavitve krepi tudi delovanje možganov in celotnega živčnega sistema. Razvijati jo je začel v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja nemški specialni pedagog dr. Andreas Frölich, v sodelovanju s Christel Bienstein je bila prenesena na področje oskrbe. Izvajajo jo tudi za dobro počutje in jo kombinirajo z različnimi tehnikami masaž, ki imajo zlasti na Daljnem vzhodu tisočletno terapevtsko in preventivno tradicijo.

J. Ramovš